PALISTHA

पलिस्था

नेपाल सम्वत् १११९ न्हूदँया लसताय्

ईं-पौ

पलिस्था

ईं - ७ ☆ ने. सं. १११९ म्हपुजा ☆ ल्याः ७
२०५५ कात्तिक / ई. सं. १९९८ अक्टौबर

सम्पादक
श्यामदास प्रजापति
☆
सह-सम्पादक
पूर्ण ताम्रकार
☆
व्यवस्थापन
रेवन्तलाल श्रेष्ठ
तेजनारायण मानन्धर
☆
व्यवस्थापन ग्वाहालि
प्रेम सायमि
☆
ग्वाहालि
महेशमान डंगोल
श्याम 'उदय' प्रजापति
☆
ख्वः किपा
सूरज प्रजापति
☆
कम्प्यूटर
बसन्त शाक्य
☆
थाकू
भिन्तुना प्रिन्टर्स
किलागः, यँ । फोन : २२२६०६
☆
पिकाकः
पलिस्था
अतको नारां, मरु, यँ ।

मू : २५/- (नीन्यातका) जक

धलः

इन्द्र माली

नेपालभाषा समालोचना व समालोचकपिं

विश्व साहित्यय् समालोचनायागु प्रादुर्भाव जूगु ताः ई दये धुंकल। पूर्वीय साहित्यय् नं समालोचना प्राचीन इलं निसें विकास जूगु खः। आचार्य भरत मुनियात पूर्वीय समालोचनाया न्ह्यलुवाः अले वैगु सैद्धान्तिक ग्रन्थ नाट्यशास्त्रयात समालोचनाया आदिग्रन्थया रुपय् पूर्वीय साहित्यय् प्रतिस्थापित यानातःगु दु। पाश्चात्य साहित्यय् नं समालोचना परम्परा प्राचीन इलं निसें विकास जुइ धुकूंगु खः। एरिष्टोफेनस, सोक्रेटिज व एरिष्टोटल आदि नांया च्वमिपिनिगु पाखे समालोचना प्रारम्भ जूगु खँयात स्वीकार यानातःगु दु। नेपालया साहित्यय् ख्यलय् समालोचनायात दुवाला यंकेबलय् नेपालया मेमेगु भाषाया साहित्य सिके नं नेपाली भाषाया समालोचना परम्पराया इतिहास ताहाकः व तब्या जू। नेपाली भाषाया विकास *जुजु दामुपालया* इलय्यागु अभिलेखपाखे जूगु खःसा पृथ्वीनारायण शाहया इलय् सुवानन्ददास पाखे काव्यं वाणी प्राप्त याःगु खः। अथेंतुं समालोचनाया परम्परा १०० दँ मयाये धुंकल। मोतीराम भट्टयागु *कवि भानुभक्तया जीवन चरित्र* - ने. सं. १०११) हे नेपाली समालोचना साहित्ययागु दकले न्हापांयागु कृति प्रमाणित जुइ धुंकूगु दु। नेपाली भाषाय् समालोचना साहित्ययागु नी जूगु थ्यंमथ्यं प्यंगू दशक लिपा जक नेपालभाषाया समालोचना नी जूगु खः। नेपालभाषाय् प्याखंया नी जूगु निद्वः दँलिपा, काव्य वाणी थ्वःगु थ्यंमथ्यं ४३५ दँलिपा, छधा प्याखं प्रारम्भ जूगु २८२ दँलिपा, बाखं नं आधुनिकताया बां क्यूगु थ्यंमथ्यं स्वंगू दशकन्ह्यः व निबन्धं आधुनिकतायात स्पर्श याःगु थ्यंमथ्यं प्यंगू दशक न्ह्यः समालोचना साहित्य नेपालभाषाय् विकास जूगु खः। खःला नेपालभाषाय् संस्कृत भाषायागु लक्षण ग्रन्थपाखे भाषान्तर यानाः टिकात न्ही आजुपिंसं ल्ह्ययामतःगु मखु। तर मौलिक समालोचनाया ग्रन्थ व सृजनशील समालोचनायागु धाःसा विकास जुइ फुगु खनेमदु। उकिं नेपालभाषा साहित्यया निंतिं सृजनशील समालोचना अन्य विधा सिकें तस्सकं न्हुगु धायेमाः।

धर्मआदित्य धर्माचार्य (ने. सं. १०२२-१०८३) नेपालभाषा साहित्य ख्यलय् समालोचना साहित्ययागु श्रीगणेश यायेगु मूल श्रेय नं धर्म आदित्यजुयात हे प्राप्त जुइ। छाय्धाःसा थ्वैगु कुतलं हे नेपालभाषा समालोचना साहित्ययागु प्रारम्भ जूगु खः। बि. सं. १०४६ दँय् *नेपालभाषा व थ्वया साहित्य* नां यागु लेख क्रमश कथं पिदंगु खः। नेपालभाषा साहित्यया समालोचना साहित्ययागु प्रस्फुटन नं थ्व हे लेखं जूगु खः। गुगु लेख थ्वैगु सम्पादनय् पिदंगु *बुद्धधर्म व नेपालभाषा* पत्रिकाय् क्रमशः कथं पिदंगु दु। थ्व भाषाय् समालोचनात्मक आग्रह धाःसा विकास यायेगु ज्याय् थ्वैत हे मूल श्रेय बिइमाः। नेपाली भाषाय् मोतीराम भट्टं *कवि भानुभक्तया जीवन चरित्र* च्वया समालोचनायागु प्रारम्भ यात धाःसा नेपालभाषाय् *नेपालभाषा व थ्वया साहित्य* च्वया धर्मआदित्य धर्माचार्यजुं समालोचनायागु परम्परायात श्री गणेश यानाः थकल। उकिं धर्मआदित्य धर्माचार्य नेपालभाषाया न्ह्यलुवाः समालोचक कथं स्थापित जूम्ह खः। वैगु कुतलं हे समालोचना साहित्ययागु प्रारम्भ जूगु खः। वैगु जीवनकालय् समालोचनात्मक कृतित पिदंगु खनेमदु। बरु *बुद्धधर्म व नेपालभाषा पत्रिकाय्* च्वःगु सम्पादकीयय् समालोचनायागु नं जक मखु समालोचनात्मक प्रवृत्तिपाखे उन्मेष जुयाच्वंगु खनेदु। लिपा महाकवि चित्तधर हृदय नं *बुद्धधर्म व नेपालभाषाय्* क्रमशः कथं पिदंगु नेपालभाषा व थ्वया साहित्ययात सफूया रुप ने. सं. १०८४ महाकवि चित्तधर हृदययागु सौहार्दता बिल।

रत्नध्वज जोशी (ने. सं. १०३५-११०८) खला रत्नध्वज जोशी नेपालभाषा समालोचना साहित्य ख्यलय् पदार्पण ज्वी न्ह्यः नेपाली समालोचना साहित्यय् प्रतिष्ठित समालोचककथं नां जाये धुंकूम्ह खः। नेपाली भाषाय् जोशीयागु समालोचना यात्रा ने. सं. १०६२ दँय् जुइ धुंकूगु खः। थ्वया न्ह्यदँलिपा जक नेपालभाषाय् खने दयेक वःगु खः। ने. सं. १०६९ दँय् जोशी तत्काल *धर्मोदय* पत्रिकाय् पिदंगु बाखं *धर्मोदयया कहानित* नांयागु समालोचनात्मक लेख *धर्मोदयलय्* हे पिदंसेलि नेपालभाषा समालेचना साहित्य

ख्यलय् यात्रा प्रारम्भ जूगु खः। रत्नध्वज जोशीं समालोचनात्मक लेखत च्वयाः नेपालभाषा समालोचना साहित्ययात तःमि व सुदृढ याना थकूगु दु। नापं थः समकालीन समालोचकततय्गु समालोचनात संग्रह व सम्पादन यानाः *साहित्य सुलचं* नामं संग्रह नं ने. सं १०७१ दँय् पिकयाः समालोचना विकासया निंतिं छगू आधारभूमि दयेकीगु नं ज्या याना थकूगु दु।

रत्नध्वज जोशीयागु· समालोचनाय् धरब्वाना स्वयेबलय् पूर्वीय समालोचना पद्धतीपाखे आपालं प्रभावित जूगु खनेदु। नापं थःगु परिकल्पनाकथं बांलागुयात बांला व बांमलागुयात बांमला धायेगु हे वैगु समालोचनाया प्रविधि खः। समालोचक रत्नध्वज जोशीयागु *धर्मोदययया कहानीत, ती बाखंया लिसः व नःलि कविता* संग्रह सम्बन्धी आलोचना, प्रत्यालोचना उप्वः चर्चित जूगु दु। खःला जोशीं समालोचनायागु विकासया निंतिं गुगु योगदान बिल व सन्हाहनीय जू तर वैगु छगू कमजोरी दु व खः अधैर्यता, असंयमिता। सुना नं वैगु समालोचनायात कयाः सुना नं टिका टिप्पणी यातकि वं सह याये मफु गुकिंयाना वं उकियागु प्रतिवाद हथासं याइगु। थुकथं व यानातःगु प्रतिवाद लेखतय्गु छगू मुनाःया रुपय् ने. सं ११०० दँय् *लिसः* नामं पिदंगु दु।

रत्नध्वज जोशीया समालोचनात मध्ये बाखं साहित्यय् वैगु समालोचना गम्भीर, उपलब्धीमूलक उप्वः जूगु खनेदु। बाखं साहित्ययात कयाः गुगु समालोचना यात व उत्कृष्ट जू धकाः आपासिगु राय दु। बाखंयात कयाः सरसरी विश्लेषण जक मयाः बरु बाखंयागु शैली व शिल्प पक्षयात नं विश्लेषण यानाः आधुनिक बाखंयागु निंतिं शिल्प गुगु रुपय् प्रस्तुत यायेमा उकियात बांलाक प्रकाश यायेगु कुतः यानातःगु दु। रत्नध्वज जोशीयागु समालोचनाया प्रतिवाद मेपिं समालोचकतय्गु सिके उप्वः जूगु दु। थुकि यानाः रत्नध्वज थःगु समालोचक व्यक्तित्व बांलाकेगु अवसर चूलाःवन। नेपालभाषा समालोचना साहित्यय् वैगु समालोचनायागु प्रतिवादं आपालं सुधार यानाः यंकेगु अवसर दत गुकिं यानाः नेपाली समालोचना साहित्यय् थःगु व्यक्तित्व प्रस्फूटन यायेगु बांलागु अवसर चूलात।

रत्नध्वज जोशीयागु निबन्ध संग्रहलय् मुनातःगु निबन्धय् नं समालोचना सम्बन्धी धारणात संश्लिष्ट यानातःगु दु। गथे *आरती* (११०७) निबन्ध संग्रहलय् समीक्षात्मक च्वसुत नं मुनातःगु दु। नेपालभाषाय् *साहित्यया तिसा* नांयागु साहित्यालंकार सम्बन्धी ग्रन्थ ने. सं. १०९३ दँय् पिदंगु खनेदु। च्वया नापं आपाःधइथें समालोचना पत्रपत्रिकाय् पिदंगु खनेदु तर कृतिया रुपय् धाःसा उलि पिदंगु खनेमदु।

रामहरि जोशी (ने. सं. १०४८) नेपालभाषा साहित्य ख्यलय् रत्नध्वज जोशी लिपा जक खने दयेक बःम्ह बहु आयामिक प्रतिभा खः रामहरि जोशी। *नेपाल* ऋतु पत्रिका व उगु ईया मेमेगु पत्रपत्रिकाय् जोशीयागु चीबाखं व समालोचनात पिदंगु खनेदु। राजनीति ख्यलय् गुलि सक्रिय जुयाः न्ह्यज्यात उलि नेपालभाषा साहित्य ख्यलय् जूगु खनेमदु बरु भाषा व साहित्य ख्यलं पलायन जुया वन। थ्वैगु ने. सं. १०७० दँय् *धर्मोदय* पत्रिकाय् श्री *केदारमान व्यथितयागु काव्य साधना* नांयागु समालोचनात्मक लेख पिदंसेलिं छम्ह समालोचककथं म्हसीके फत। तर समालोचना ख्यलय् धाःसा उलि प्रतिवद्ध जुयाः न्ह्यज्याये फुगु खनेमदु। थ्वैगु समालोचना पारखी पाठकपाखे व्यक्त जुइगु कथंयागु विश्लेषण नं जायाच्वंगु दइ। ता ईतक मौनता दुने च्वना हानं समालोचना च्वयेगुपाखे अग्रसरित जूसां निरन्तरता धाःसा खनेमदु।

राजेन्द्रमान श्रेष्ठ (   ) नेपालभाषा समालोचना ख्यलय् *ल्वापु छगू आलोचना* लेख ज्वनाः राजेन्द्रमान श्रेष्ठ ने. सं. १०७० दँय् खने दयेक वम्ह खः। तर थ्वैके निरन्तरता, प्रतिबद्धतायागु अभावं यानाः नेपालभाषा समालोचना साहित्यय् गुगुकथं यागु शीर्षस्थ थाय् धाःसा काये फुगु खनेमदु। थौं तक राजेन्द्रमान श्रेष्ठयागु वास्तविक परिचय प्राप्त जूगु नं मदुनी। पूर्णकाजी ताम्राकार (१०३९) नेपालभाषा समालोचनाया प्रारम्भिक ईलय् खने दयेक वःम्ह छम्ह समालोचक खः। थ्वैगु समालोचना विश्लेषाणात्मक कथं न्ह्यायेत स्वगु खनेदु। तर लिपा समालोचना लेखनय् उलि सक्रिय जुइ फुगु खनेमदु। ने. सं १०७३ दँय् कलकत्तां पिदंगु *धर्मोदय* पत्रिकाय् *ख्वबि व भाजु हरिकृष्ण* नांयागु लेखपाखे यात्रा प्रारम्भ जूगु खः।

माधवलाल कर्माचार्य (ने. सं १०४७) नेपाली भाषा सिद्धहस्त समालोचकया रुपय् प्रतिस्थापित जुइ धुंकाः जक नेपालभाषा समालोचना च्वयेगु पाखे पलाः न्ह्याकूगु खः। कर्माचार्यजु छम्ह बहुमुखी प्रतिभा सम्पन्न साहित्यकार नं खः। थ्वैगु समालोचनात्मक लेख कृतिपरक जक जुयाच्वंगु दइमखु कृतिकारपरक नं जुयाच्वनी। नापं *साहित्यय् आलोचकया थाय्* (ने. सं. १०७०) नांयागु लेखं सैद्धान्तिक समालोचनापाखे उन्मुख जुइगु कुतः खनेदु।

थ्वैगु समालोचनाया भाषा आपालं शिष्ट व लचकतां युक्त जुयाच्वंगु दइ। थ्वैगु समालोचनाय् गुगुकथंयागु

भेदभाव विना गुण व दोषयात विश्लेषण यानातःगु दइ। नापं समालोचनाय् म्वाःमदयेक स्वैतं सुइगु, कुर्किंगु थें ज्यागु पूर्वाग्रहीपन धाःसा खनेमदु। रचनाया आद्योपान्त अध्ययन यानाः जक विश्लेषण यायेगु पाखे उप्वः क्वछूगु खनेदु।

माधवलाल कर्माचार्यया समालोचनाय् स्पष्ट खँग्वलं निर्णय बियातःगु दइमखु। बरु रचनायागु विश्लेषणं उकियागु मूल्य निरुपित याइबलय् संकेतात्मक रुपं व्यक्त याइगु प्रविधियात नं कर्माचार्यजुयागु विशेषता धाये मालि। संयम भाषा, शिष्ट प्रस्तुती, गरिमामय सजगता व उदार विश्लेषणपाखे थःगु प्रतिष्ठा थःम्हं कायम धाःसा याये फु। थ्वैगु समालोचना यात्रा नेपालभाषाय् ने. सं. १०७६ ***सीस्वाँया छत्वाचा खँ*** नांयागु समालोचनात्मक लेखपाखे जूगु खः। नेपालभाषा समालोचना साहित्यय् ने. सं. ११०० दँय् ***जिगु मिखाय् साहित्यया छु*** नांयागु समालोचना संग्रह पिदंगु दु। थ्वया लिपा ने. सं ११०५ दँय् ***खँ साहित्ययायु साहित्यया खँय्*** नांयागु समालोचना संग्रह नं पिदंगु दु। थ्व निगू सफू तोताः नेपालभाषा समालोचना साहित्य ख्यःयात विकास याना तेवा बिइगु ज्या धाःसा मजू धाये तक सुना नं फइमखु।

माणिकलाल श्रेष्ठ (१०५२) नेपालभाषा समालोचना साहित्यय् चर्चित समालोचक मध्ये माणिकलाल श्रेष्ठ नं खः। थ्वैगु समालोचना यात्रा ने. सं. १०७६ दँय् ***धर्मोदय*** पत्रिकाय् ***प्रेमबहादुर व वयकया ती बाखं*** नांयागु समालोचना प्रकाशनं नी जूगु खः। नेपालभाषा समालोचना साहित्यय् माणिकलालयागु आगमनं प्रगतिशील धारायात प्रवाहित याना ब्यूगु दु गुकियानाः छम्ह प्रगतिशील धाराया पृष्ठपोषक प्रमाणित जूवंगु दु। थौंसिकं स्वंगू दशक न्ह्यः छगू सैद्धान्तिक ग्रन्थ ***समालोचनाया सिद्धान्त*** नांयागु कृति पिदंगु दु।

नेपालभाषा समालोचना साहित्यय् सैद्धान्तिक विचार माधवलाल कर्माचार्य न्ह्यःने ब्वयेगु कुतः यातधाःसा माणिकलाल श्रेष्ठं पाश्चात्य समालोचना पद्धतियागु सैद्धान्तिक ग्रन्थ तयार यानाः झीगु भाषाया समालोचना ख्यःयात तःमि याःगु दु। नेपालभाषाया माध्यमं पाश्चात्य व छुं मात्राय् पूर्वीय समालोचनाया सिद्धान्तनाप परिचित जुइत ग्वाहालि जूवंगु दु। नापं थ्व समालोचना ग्रन्थ हे नेपालभाषायागु दकले न्हापांगु व छगू जक सैद्धान्तिक ग्रन्थ जूवंगु दु।

साहित्यया विभिन्न विधाय् समालोचना च्वयाः पथ प्रदर्शन यायेगु ज्या पाखे नं सक्रिय जूगु खँयात प्रकाशित समालोचनात्मक लेखं यचुका ब्यू। माणिकलालं आपाः सफूलिइ समालोचनात्मक भूमिका च्वयाः न्हूपिं साहित्यकार तय्त उत्साहित नं यायेगु पाखे पलाः लिचीकूगु मदु।

आशाराम शाक्य - ने. सं. (१०४०) पाश्चात्य समालोचनाया प्रभावं समालोचना लेखनपाखे अग्रसर जूम्ह खः। थ्वैगु समालोचनाया विषयवस्तुलय् बांलागु पकड, अध्ययनय् गम्भीरता, विश्लेषणय् इमान्दारिता व अनुशीलनय् गहनताया छनक दुगु खनेदु। तर समालोचना साहित्यय् स्थिर जुयाधाःसा च्वने फूगु खनेमदु। थ्वैगु ***धर्मोदय*** पत्रिकाय् ***क्रान्तिलिपा झीगु नेपालभाषा साहित्य*** प्रकाशन नापं समालोचना यात्रा प्रारम्भ जूगु खः। समालोचना च्वयेगुलि आपालं आपाः नुगः कयेकूंकूगु खनेदु। गुकियानाः थ्वैगु समालोचनात्मक लेख उलि पिहां वःगु मदु। अय्नं गुबलें गाबलें आकल झुकल धाय्थें जक समालोचना पिदंगु खनेदु। **सूर्यबहादुर शाक्य** (ने. सं. १०४५) प्राध्यापन पेशा नापनापं समालोचना ख्यलय् नं ल्हाः च्वयेकेत स्वम्ह प्रतिभाकथं सूर्यबहादुर शाक्ययात नाला काये छिं। कृतियागु अध्ययनं गहिराइलय् तक थ्यंकाः उकियागु विश्लेषण यानाः थःगु निर्णय बिइगु हे शाक्ययागु छगूकथं विशेषता धायेमाः। थ्वैगु समालोचना नं शिष्ट व मर्यादित जू धाये बह जू। नेपालया मेमेगु भाषाय् थःत मयःपिं च्वमिपिंनिगु तुति साला: बस्वायेगु गुगु प्रवृत्ति दयाच्वंगु दु अन्याःगु उच्छृखल प्रवृत्ति ज्वनाः समालोचना याये मज्यू व लेखकयागु वास्तविक गुण व दोषयात दुवाला समालोचना यायेमाःगु थ्वैगु धारणा खः गुकियात बांलागु धारणा माने यायेमाः। शाक्यजुयागु ***झीगु भाषाया प्रथम उपन्यास*** नांयागु समालोचनात्मक लेख ने. सं. १०७८ दँय् पिदन। थ्व हे शाक्यजुयागु दकले न्हापांगु समालोचना खः। उगु समालोचनात्मक लेखं दकले न्हापां पिदंगु नेपालभाषायागु उपन्यासया वृहत अध्ययन, गम्भीर विश्लेषणं मूल्य निरुपित याना तःगु दु। **चित्तरञ्जन नेपाली** (ने. सं. १०५०) नं नेपालभाषाय् ने. सं. १०८० दँ सिके न्ह्यःयाम्ह समालोचक खः। समालोचनात्मक कृतिकथं आःतक छगू हे ग्रन्थ पिदंगु खनेमदु। थ्वैगु च्वसा नाटक सम्वन्धी समालोचनात पिदंगु दु।नेपालभाषा समालोचना ख्यःयात विकास यानाः यंकेत थ्वैगु नं योगदानयात मिखा तिस्सिइ फइमखु। खःला थ्वैगु समालोचना यात्रा १०७८ दँ पाखे जुगुसां म्होकथं जक समालोचना पिदंगु खनेदु। गुकि यानाः थः निकटवर्ती च्वमिपिनिगु कृतिया जक चर्चायाइम्ह धैगु गुगु आरोप दु उकियात उलि पाय्छि मजू तक धाये

मछिं। थ्वैगु समालोचना यात्रा ने. सं. १०७८ दँय् *सायमिजुया मतिना* नांयागु लेखपाखे जूगु खः।

कृष्णचन्द्रसिंह प्रधान (ने. सं. १०४६) नेपाली भाषा समालोचना ख्यलय् अग्रगण्य व विशिष्ट रुपं सम्मानीत जुयाच्वंथें नेपालभाषाय् नं उकथं हे सम्मानीत नां खः कृष्णचन्द्र सिंह प्रधान। उकिं नेपालया छम्ह विशिष्ट अग्रगण्य व शिखर समालोचककथं गणना जुयाच्वंगु दु।

नेपालभाषा समालोचना ख्यलय् थ्वैगु यात्रा १०७८ दँपाखे जूगु खः। थ्वया सिकें न्ह्यः नेपाली भाषाया छम्ह चर्चित एवं स्थापित समालोचकया रुपय् प्रख्यात जुइ धुंकुगु खः। पुस्तककारया रुपय् *झीगु बाखं साहित्य* नांयागु समालोचनात्मक कृति ने. सं. १०९७ दँय् पिदंगु दु। अथेंतु ने. सं १११६ दँय् *पलाःचिं लिना* नांयागु समालोचना संग्रह छापे जूगु दु। थ्वैगु समालोचनाय् रचनाकारयागु कृतित्वया विशद विश्लेषण व रचनाया विधा सम्बन्धी परिभाषा नापं बियाः कृति कीयाब्यूगु प्रवृतियात नं ब्वया बिइफु। नापं समालोचनाय् तीक्ष्ण अन्तर्दृष्टि, संयम, व्याख्या व निष्पक्ष रुपय् मूल्य निरुपित यानातःगु दइ। समालोचकया इमान्दारिता, सत्यनिष्ठता व यथार्थता नं थ्वैगु समालोचनाय् खनेदु। उकिं हे थौंतक नं बांलाक विश्लेषण व मूल्यांकन याये फुम्ह समालेचकपिनिगु धलखय् थ्वैगु नां दकले न्हापां वइ।

कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानया समालोचनां नेपालभाषा समालोचना ख्यःयात तब्या यानाः यंकेगु जक मखु सैद्धान्तिक कथं नं परिस्कृत यानाः यंकेत स्यलागु योगदान ब्यूगु दु धायेमा। खला प्रारम्भिक इलय् समालोचनाय् मार्क्सवादी विचार धारापाखे प्रभावित जुयाच्वंगु यचुक खनेदु। लिपा वयाः परिपक्वता वयेवं उकिं तापानाः समालोचना च्वयेगु याना वल। गुकि यानाः व्यावहारिक समालोचनापाखे उप्वः धेचुला वंगु खनेदु।

समालोचक प्रधानया भाषा सारगर्भित व ओजतां जायाच्वंगु खनेदु। गुकियाना कृतियागु विश्लेषण यानाः मूल्य निरुपित याइबलय् ओजस्वी भाषां प्रस्तुत याये फु।

डा. कमलप्रकाश मल्ल (ने. सं. १०५६) प्राध्यापन ख्यलं समालोचना पाखे अग्रसर जूम्ह समालोचक मध्ये डा. कमलप्रकाश मल्ल नं छम्ह खः। डा. कमलप्रकाश मल्लया समालोचनाय् अध्ययनशीलता, तीक्ष्ण दृष्टि व संयमता पिज्वयाच्वंगु दइ। थ्वैगु समालोचनाय् अन्वेषणात्मक प्रवृतिपाखे उप्वः ब्वस्वयाच्वनी। निणर्य बिइबलय् अन्वेषण, अनुसासनवद्ध जुयाः जक बिइ। *सिकःमिया स्वाने* नांयागु छगू कृति ने. सं १०९८ दँय् पिदंगु दु।

समालोचक डा. कमलप्रकाश मल्ल थौंकन्हे समालोचना ख्यलं पलायन जुया वनाच्वंगु दु। नापं भाषाविज्ञानया अनुसन्धानय् उप्वः कटिवद्ध जुया न्ह्यज्यानाच्वंगु दु। डा. मल्लया *झीगु मतिनाया म्ये : छगू दृष्टिकोण* नांयागु समलोचनात्मक विवेचना *धर्मोदय* पत्रिकाय् ने. सं. १०८० दँय् प्रकाशित जुल। थ्वहे समालोचना डा. मल्लयागु न्हापांगु पलाः खः। लिपा समालोचनात्मक भूमिकापाखे थ्वैगु समालोचकीय व्यक्तित्व मुखरित जुयावंगु खः। डा. कमलप्रकाश मल्लया सम्पादनय् ने. सं. १०८७ दँय् *नःलि स्वना* पिदन। थुकिं *साहित्य सुलचं* नी याना थकूगु ज्यात छपलाः च्वयेका बिल।नापं समालोचनाया परम्परागत इतिहास च्वयेगु ज्याया नं नी जुल। गुकियाना झीगु समालोचना साहित्य गुलि ग्यने धुंकल उकिया किपाः न्ह्यब्वया ब्यूगु दु।

धूस्वां सायमि (ने. सं. १०५०) *नेपालभाषा उपन्यास ख्यःया अबु* कथं नांजाम्ह सायमि थःगु प्रारम्भिक रचना कालय् समालोचनाय् नं ल्हाः तयाः थुकेपाखे नं थःगु व्यक्तित्व प्रस्फूरण यायेत स्वःगु खः। पूर्वीय व पाश्चात्य साहित्य सिद्धान्तबारे चर्चा थ्वैगु पाखे छुं भचा जूगु दु। नापं आलोचनायागु प्रत्यालोचना च्वयाः नं समालोचनाया विकासय् छुं योगदान बिइत स्वःगु खः। लिपा समालोचना साहित्यपाखे व प्रत्यालोचना यायेगु पाखे पलायन जुयाः मुक्कं उपन्यास सृजनाय् केन्द्रित जूवन गुकियानाः झीगु उपन्यास साहित्य धूस्वां छगू पर्याय हे जुल।

चित्तधर हृदय (ने. सं. १०२६ - ११०२) नेपालभाषा व साहित्यया छगः थां कथं जक मखु थःगु योगदानपाखे छगू संस्थाया रुपय् प्रतिस्थापित जुइ फूम्ह बहुआयामिक प्रतिभा खः चित्तधर हृदय। बि. सं. २००७ दँलिपा समालोचना साहित्यय् पलाः न्ह्याका झीगु भाषा व साहित्य विकासया निंतिं योगदान ब्यूगु दु। थ्वैगु समालोचनात्मक लेखयात प्रयोगवादी समालोचनाया रुपय् काये ज्यू। थ्वैगु समालोचनाय् लुकुं बिया वनेबलय् संयमता, बौद्धिक दृष्टि व विश्लेषणात्मक व्याख्या जायाच्वंगु खनेदु। नापं छुं समालोचनात्मक लेख समावेश यानाः *झीगु साहित्य* ने. सं १०७४ दँय् प्रकाशित जूगु दु। डा. कमलप्रकाश मल्लया दृष्टिइ

चित्तधर हृदय समालोचक मखु साहित्यया इतिहासकार वा आलोचकयात तथ्यांक संकलन याना बिइम्ह (enumerator) व्यक्ति जक खः। तर समालोचक माणिकलाल श्रेष्ठं चित्तधर हृदययात क्लासिकल व एण्डक्टिभ समालोचकया रुपय् नालातःगु दु। वास्तवय् चित्तधर हृदयं च्वयावंगु व *झीगु साहित्यय्* संकलित जुयाच्वंगु फुक्क लेखत समालोचना मखु नापं व सफुलिइ मुनातःगु फुक्क रचनात समालोचना मिखां परिपक्व व इण्डक्टिभ धाये बह जू। उकिं हे छम्ह समालोचकया रुपय् माणिकलालं स्वीकार यानातःगु खः। चित्तधर हृदय नं छम्ह रचनाकारयागु विस्तृत अध्ययनपाखे मूल्य निरुपित यायेगु परम्पराया नी यानाः थकूगु दु। थः समकालीन व अग्रज पिढीया लेखकतय्गु कृतियागु विवेचना याना थकूगु दु। तर थःगु पिढी लिपायापिं च्वमिपिनिगु रचनाय् दृष्टि तक नं ब्यूगु नं खनेमदु। *सिद्धिचरण श्रेष्ठ* (ने. सं. १०३२ - ११११२) सिद्धिचरण श्रेष्ठ नेपालभाषाया प्रतिभाशाली लेखकया रुपय् नां तस्सकं जाःम्ह खः। थ्वैत समालोचक माणिकलाल श्रेष्ठं यथार्थवादी समालोचककथं स्वीकार यानातःगु दु। सिद्धिचरण श्रेष्ठया समालोचनात्मक लेखय् तेल्लागु मिखा, विषयप्रति विस्तृत ज्ञान विश्लेषणय् अपरिहार्यता, पकड्य् गम्भीरता दयाच्वनी। गुकि याना सिद्धिचरण श्रेष्ठ कृतियागु सही मूल्यांकन याये फुगु खनेदु। थः समकालीनतयेगु जक मखु थःसिकें लिपा खनेदयेक वःपिनिगु नं अपरिहार्य रुपं विश्लेषण याना प्रोत्साहित यायेगु पाखे ल्हाः च्वयेकूगु खनेदु। तर कृतियागु रुपय् प्रकाशित जूगु धाःसा छुं खनेमदु। आपालं न्हू च्वमिपिनिगु कृतिइ समालोचनात्मक भूमिका सारगर्भित व विधागत सिद्धान्तयात प्रतिपादन यानातःगु दु। मृत्युपरान्त लिपा जक सिद्धिचरण श्रेष्ठं च्वयातःगु भूमिकायागु मुनाः *धःमाः* नामं नें सं. ११०० दँय् नेपाल राजकीय प्रतिष्ठानपाखे पिदंगु खनेदु।

डा. जनकलाल वैद्य (ने. सं. १०५४) नेपालभाषा समालोचना साहित्ययात विकास यानाः यंकीगु लँय् नां काये बहपिं समालोचकत मध्ये छम्ह डा. जनकलाल वैद्य नं खः। ने. सं १०८३ दँय् *देलमि बाखं ब्वने धुंका* नांयागु समालोचनात्मक टिप्पणीयागु प्रकाशनपाखे थ्वैगु समालोचना यात्रा प्रारम्भ जूगु खः। नेपालभाषा समालोचना ख्यलय् थ्वैगु निम्नलिखित समालोचनात्मक कृतित प्रकाशित जुइ धुंकूगु दु। *सत्यसतीया विवेचना* (ने. सं. १०८७), *नेपालभाषा काव्य सिर्जना प्रवृत्ति* (ने. सं. ११०६) प्रमुख खः। थ्व त्वताः इलय्-ब्यलय् थीथी पत्रपत्रिकाय् आपालं समालोचनात्मक टिप्पणीत नं पिदंगु दु। जनकलाल वैद्य बहुमुखी प्रतिभाया धनी खः। नाटक, बाखं, अन्वेषण व समालोचना नापं च्वया साहित्यया बिस्कं बिस्कं ख्यलय् अभिरुचि दुम्ह छम्ह लेखक नं खः। तर अनुसन्धानकर्ताया रुपय् व छम्ह सशक्त टिप्पणीकार या रुपय् गुलि सफल धाये बह जू उलि मेगु विधाय् सफल जूगु खनेमदु। डा. वैद्यया सम्बन्ध विशेष रुपय् अध्यापकीय जीवननाप जूगुलिं थ्वैगु समालोचना उप्वः यानाः विद्यार्थीवर्गयात उपयोगी जुइगु कथंयागु च्वयेगुलि अभिरुचि खनेदु। स्नातक, स्नातकोत्तर पाठ्यक्रमय् समावेश जूगु पाठ्यक्रम दुनेया सफूयागु बृहत विश्लेषण याना अभावयात परिपूर्ति याःगु नं खनेदु।

डा. वैद्य छम्ह परिमार्जित भाषा उपयोग याइम्ह, गहन अध्ययन व विश्लेषण इमान्दारिता कथं यानाः उकिं खने दुगु मूल्य निरुपित यायेत स्वइम्ह छम्ह समालोचक खः। थ्वैगु समालोचनाय् अन्वेषणात्मक प्रवृत्ति नं खनेदु। डा. वैद्यया समालोचना अध्ययन यायेबलय् मूलतः छम्ह व्यावहारिक समालोचककथं खने दःवइ। नापं प्राध्यापकीयपन थ्वैगु समालोचनाया विशेषता खनेदु।

झुलेन्द्रमान प्रधान (ने. सं. १०४९) *काव्यय् चेतनशीलता* नांयागु च्वसु *जः* स्वंगूगु ल्याखय् पिदंसेंलिं झुलेन्द्रमान प्रधानयागु समालोचना यात्रा प्रारम्भ जूगु खः। गुगु समालोचना उगु इलय् बि. ए. या तगिंलय् ब्वनेमाःगु सफूयागु खः। लिपा थ्वैगु *काव्यया स्वभाव* नांयागु काव्य सम्बन्धी सैद्धान्तिक ग्रन्थ ने. सं. १०८७ दँय् पिहां वल। थ्वया लिपा नेपालभाषाया बाखं सम्बन्धी सैद्धान्तिक ग्रन्थ *नेपालभाषा बाखं साहित्यया इतिहास* न्हापांगु ब्व ने. सं. १०९० दँय् व निगूगु ब्व ने. सं. ११०४ दँय् प्रकाशित जुल। थ्वैगु समालोचनायात दृष्टिगत यानाः यंकेबलय् सैद्धान्तिक समालोचना उपयोगी जूगु खनेदु। थ्वैगु काव्यया स्वभावयात समालोचकपिसं आप्लाइड क्रिटिसिज्मया रुपय् स्वीकार यानातःगु दु। झुलेन्द्रमान प्रधानयागु समालोचना भाषाय् धाःसा ओजता पिज्वयेत स्वयाः नं बांलाक पिज्वयेफूगु खनेमदु। थ्वैगु शैलीइ ललितपतन सिकं छु भचा क्लिष्ट जुयाच्वंगु खनेदु। उकिं क्लिष्ट भाषा प्रयोगकर्ताया रुपय् परिचित खनेदु।

ईश्वरानन्द (ने. सं. १०४७) नेपालभाषा साहित्य ख्यलय् कविता, एकांकी, नाटक, समालोचना, उपन्यास,

व्याकरण व कोष निर्माण याना: ख्याति या:म्ह बहुमुखी व्यक्तित्व ख: ईश्वरानन्द। थ्वेगु कोषं नेपालय् जक मखु अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्र्य् नं ख्याति कमाये याये सफल जूगु दु।

समालोचकया रुपय् थ्वेत यथार्थवादपाखे अवलम्बित समालोचककथं गणना याये फु। *सौन्दर्य व समालोचना* नांयागु सैद्धान्तिक ग्रन्थ ने. सं. १०८७ दँय् प्रकाशित जूगु ख:। थ्व सफूया प्रकाशनं सैद्धान्तिक पक्षयागु जग स्वनेत ब: ब्यूगु दु। थ्व सफूया माध्यमं मार्क्सवादी विचा: व दृष्टिकोणयात सरल व सुगम तरीकां ब्वया ब्यूगु दु। थ्वया लिपा *इमा मन्द:* नांयागु समीक्षात्मक सफू ने. सं. १०९१ दँय् पिदन। समालोचक ईश्वरानन्द मूलत: यथार्थबादी समालोचक ख:। तर थ्व ख्यलय् सिकें कोष निर्माणया ज्याय् उप्व: सक्रिय जुयाच्वंगु दु। नापं प्राविधिक एवं अन्य शब्द स्वनिर्माण (coin) याना: प्रयोग यायेगु लिप्सापाखे मुक्त जुइमफु गुकिया लिच्व: थ्वेगु समालोचना लेखय् नं प्रतिविम्बित जू गुकियाना थ्वेगु भाषा क्लिष्ट व जटिल जू। ने. सं. १०८७ दँय् *नुगलय् बुद्ध* नांयागु समालोचनात्मक पुस्तिका नं पिदंगु ख:। थुकियात दृष्टिगत याना: यंकेबलय् थ्वेगु समालोचना व्याख्यात्मक व प्राध्यापकीयपन उप्व: पिदना च्वंगु खनेदु।

डा. सुन्दरकृष्ण जोशी (ने. सं १०५५) नेपालभाषा समालोचना ख्यलय् बाखं, कविता व नाटक आदियात विवेचना याना: थ:गु विस्कं म्हसीका स्थापित यायेत सफल व्यक्ति मध्ये डा. सुन्दरकृष्ण जोशीया नां काये बह जू। डा. जोशीया समालोचना तुलनात्मक पद्धतिपाखे धेचुया वनाच्वंगु खनेदु। थ:गु तुलनात्मक अध्ययनं कृतियागु विशेषता निरुपित याना: कृतियागु विशेषता प्रकाश यायेगु कुत: यानात:गु खनेदु। थ्वेगु समालोचनात्मक लेखय् भाषा परिष्कृत, परिमार्जित भाषिक व शैक्षिक ज्ञान पिज्वयाच्वंगु दइ। थौंकन्हे भाषाविज्ञानयागु अन्वेषणपाखे उप्व: केन्द्रित जुयाच्वंगुलिं याना: समालोचना ख्यलं लुकुं बिइगु कुत: यानाच्वंगु खनेदु।
पद्मरत्न तुलाधार (ने. सं १०५५) नेपालभाषा साहित्य ख्यलय् बहुमुखी प्रतिभाया धनी साहित्यकारया रुपय् पद्मरत्न तुलाधरयात गणना याये ज्यू। छम्ह च्वमियागु छपु रचनाय् केन्द्रित जुया: समालोचना च्वयेगु परम्परायागु विकास यायेगुलि थ्वेगु योगदान दु। छपु रचनाया आधारय् लेखकयागु व्यक्तित्व प्रकाश याना बिइगु व वैगु योगदानयागु चर्चापाखे मूल्य निरुपित यायेगुलि पद्मरत्न तुलाधरयात लोमंके फइमखु। नेपालभाषा समालोचना ख्यलय् मन्द गति जुयाच्वंगु इलय् थ्वेगु कुत:यात स्तुत्य बह धायेमा:। *पुष्प चित्रकार* (ने. सं १०५९) नेपालभाषा न्हूगु कवितायागु न्हापांगु संग्रह *गाजलं दागु चा:य्* ने. सं १०८६ विस्तृत समालोचनात्मक भूमिका च्वया: छम्ह समालोचकया रुपय् खने दयेक व:म्ह पुष्प चित्रकारयागु समालोचना यात्रा थ्वंमथ्वं स्वंगू दशक पुले धुंकुगु दु। समालोचना ख्यलय् गुबले गाबलय् खने दयेक वयेगु बाहेक समालोचना विकास याना: यंकेत निरन्तर साधनारत जुइगु पाखे पला: च्वयेकूगु खनेमदु। थौंतक थ्वेगु समालोचनात्मक कृति पिदंगु खनेमदु।

जगदिश चित्रकार (ने. सं १०५९) नेपालभाषा समालोचना ख्यलय् खने दयेक व:पिं प्यंगूगु पुस्ताया समालोचकपिंनिगु जमातया रुपय् डा. कमलप्रकाश मल्लं जगदिश चित्रकार, शंकर श्रेष्ठ, पुष्प चित्रकार व इन्द्र मालीयात नालाका:गु दु। जगदिश चित्रकार विषेश याना: उपन्यास सम्बन्धी समालोचना च्वयेगुलि उप्व: सक्रिय जूगु खनेदु। नेपालभाषा उपन्यासयागु अध्ययन क्षेत्रयात व्यापकता बिइगु ज्या थ्वेगुपाखे जूवन। थ्वेगु समालोचनाय् अध्ययनशीलता, विषय पकडय् गहनता व विश्लेषणय् इमान्दारिता खनेदु। नापं भाषाय् स्पष्टता, भनाइलय् तार्किकपूर्णता व भाव प्रकाशनय् सरल रुपं यायेत खप्पिस जू। सामाजिक चिन्तनया धरातलय् निर्भिक रुपं दना: कृतियागु विश्लेषणपाखे थ:गु म्हसीका कीइ नं फू। *शंकर श्रेष्ठ* (ने. सं १०६६) नेपालभाषा समालोचना ख्यलय् थ्वेगु म्हो कयं जक समालोचनात्मक लेख पिदंगु दु। समालोचना विकासया निंतिं थ्वेगु नं योगदान दु धायेमा:। तर समालोचना ख्यलं धा:सा याकन हें पलायन जुल।

डा. मोहनहिमांशु थापा (ने. सं. १०५६) नेपालभाषा समालोचना ख्यलय् सांस्कृतिक शब्दावली उपयोग याना: कृतियागु मूल्य निरुपित यायेगु परम्पराया नी डा. थापापाखे जूगु दु। थ्वेगु समालोचना तटस्थ व प्रोत्साहनमूलक जुयाच्वनी। मधुर भाषा, सौन्दर्ययुक्त वाक्य व सांस्कृतिक अनुभूति प्रतिविम्बित जुइगुलिं शब्दावलीया प्रयोगय् विशुद्ध मौलिकपन थ्वेगु समालोचनाय् दयाच्वनी। लेखनय धा:सा नेपाली भाषाय् यें नेपालभाषाय् नं नुग: कयेकूगु खनेदु गुकियाना: तस्सकं म्हो जक समालोचना पिदंगु दु। *बी आर कसा* (ने. सं १०५९) नेपालभाषा समालोचना ख्यलय् खनेदयेक व:म्ह प्रतिभा ख: बी. आर. कसा:। न्हूगु कविता आन्दोलन नी जुया च्वंबलय् उकियागु कमजोरीयात कुलेत समालोचना च्वयेगु कुत: या:गु ख:। थ्वेगु समालोचना विश्लेषनात्मकपाखे मुखरित जूगु खनेदु। तर परम्परावादी विचारपाखे उप्व: प्रसित जुयाच्वंगुलिं छु न्हूगु योगदान बिइ धा:सा फुगु

खनेमदु । *बिमला मानन्धर* ( )नाटकसम्बन्धी समालोचना लेखनपाखे नेपालभाषा समालोचना ख्यलय् तय्जु यायेत स्व:म्ह नारी हस्ताक्षर ख: । थ्वैगु समालोचना छपु हे जक पिदंगु दु तर व समालोचना ग्यसु ग्यं धायेमा: । बिमला मानन्धरं समस्यामूलक नाटक परम्परायागु विश्लेषण यायेत कुत: यागु ख: । नापं नाटक साहित्यया अनुशीलनय् न्हूगु आग्रह किइत प्रयासरत जूगु नं खनेदु । लिपा थ्वैगु समालोचना पिमदंगु, नाटककारयागु तर्क व मन्तुनाकथं जक या:गु समालोचना जूगुलिं थ्व छद्‌म नां जुइफु धैगु आपासिगु धारणा नं दु । *रमेश मधु* (ने. सं १०५९-११०५) समालोचना ख्यलय् न्हूगु आग्रह ज्वना: खनेदयेक व:म्ह छम्ह युवा समालोचक ख: । पाश्चात्य समालोचनाय् आधुनिक धा:यात नेपालभाषाय् प्रवर्तन यायेगु थ्वैगु प्रयत्न खनेदु । थ्वैगु समालोचना त्याखय् सिमित जूसां नं आपालं उपयोगी खनेदु । थ्वैगु समालोचना अध्ययन यायेबलय् थ्वइके अध्ययनशीलता, गम्भीर विश्लेषण व यथार्थ प्रतिपादन यायेगु पाखे उप्व: क्वस्वयाच्वंगु खनेदु । तुलनात्मक समालोचनापाखे उप्व: सजग जुया: न्ह्यज्यायेगु कुत: खनेदु । *मंगलप्रसाद श्रेष्ठ* (ने. सं. १०६७) अग्रज पिढीया साहित्यकारपिनिगु वास्तविक मूल्य निरुपण यायेगु उमिगु योगदान विश्लेषण याना, उमिगु कृतिपाखे प्रसाररित ज्ञान व चेतनायात प्रकाश यायेगु ज्याय श्रेष्ठया च्वसा न्ह्यागु खनेदु । थ्वैगु समालोचना यात्राय् निरन्तरता मदु । पेशागत व्यस्ततां याना: थ्वैगु लेखन बन्द जूगु खनेदु ।

इन्द्र माली (ने. सं. १०६३) नेपाली व नेपालभाषा निगु भाषाय् उतिग्यंक सक्रिय जुयाव्म्ह समालोचक मध्ये छम्ह ख: । नेपालभाषा साहित्यय् *न्हूगु कविता जिगु मिखाय्* नांयागु समालोचना प्रकाशन नाप नापं समालोचना यात्रा नी याम्ह इन्द्र मालीयागु समालोचना कृतित *न्हूपुखुलि कसा:या ख्वा:पा:* (ने. सं. १०९१), *पुलां कसि: न्हूगु दापू* (ने. सं १११७), *व विद्रोही कवि बुद्ध सायमी* (ने. सं. १११७) याना: स्वंगूगु आलोचनात्मक कृति प्रकाशित जुइ धुंकुगु दु । डा. कुन्दा बज्राचार्यया खँग्व:कथं छम्ह अध्ययन, क्षमता व पारखं प्रस्तुत यायेफूम्ह चिन्तनशील, अध्ययनशील, स्पष्ट वक्ता, निर्धक्क रुपं निर्णय बिइम्ह, समाजशास्त्रीय समालोचनापाखे उन्मुख जूम्ह व स्वाभिमानी भावं उत्प्रेरित जूम्ह समालोचक ख: । नापं न्हूपिं च्वमिप्रति थ्वैगु उप्व: झुकाव दुगु नं अंकित यानाब्यूगु दु । थ्वैगु समालोचना विवेचनात्मक जुया: दृष्टान्तपाखे निर्णयात्मक पद्धति क:धाना यंकात:गु दइ । डा. कमल प्रकाश मल्लं जगदिस चित्रकार व इन्द्र मालीया आलोचनाया: प्रवृत्तियात थ्यंमथ्यं स्वंगु दशक न्ह्य: बाला: बाह्य प्रभाव वा परम्पराप्रति अनास्था प्रदर्शन याइपिं आलोचकया रुपय् निरुपित या:गु दु । नापं थ:गु ईया समालोचकीय ख्य:या प्रवक्ता जुइ फुपिं सुं द:सा थुपिं हे जुइ फैगु धारणा नं ब्यक्त यानात:गु दु ।

नरमदेश्वर प्रधान (ने. सं. १०६२) प्राध्यापन क्षेत्रं समालोचनापाखे न्ह्यज्यापिं प्रतिभा मध्ये नरमदेश्वर प्रधान नं छम्ह ख: । कविता, बाखं व समालोचना क्षेत्रय् उलि हे क्रियाशील जुयाच्वंम्ह नं ख: । आ:तकया दुने थ्वैगु *सिर्जना* नांयागु समालोचना संग्रह ने. सं. १०९६ दँय् व *जिगु विचा: जिगु धापू* नांयागु कृति ने. सं. ११०५ दँय् पिदंगु दु । समालोचना लेखनय् प्रधान पारखी रुपय् अवस्थित जू । वैगु समालोचना अध्ययन याना: यंकेबलय् अध्ययनशील व्यक्तित्वकथं नापलाइ । अंग्रेजी साहित्यया विभिन्न वाद, प्रवृत्ति आदि बारे सबल व सुगम्य भाषाय् च्वया सैद्धान्तिक पक्ष सबल यायेत प्रयत्नशील जूगु खनेदु । थ्वैगुपाखे नेपालभाषा समालोचना साहित्यायागु सम्वर्द्धनय् योगदान जुइ फइगु भलसा कायेफु । पाश्चात्य सिद्धान्तपाखे उप्व: झुकाव द:सां नं थ्वैगु समालोचना प्रविधिइ पाश्चात्ययागु नक्कल व प्रभाव म्या: भचा हे खनेमदु । थ्वैगु च्वसां आपालं टिप्पणीत थौंकन्हे पिदनाच्वंगु दु । गुगु विद्यार्थीबर्ग व साहित्यप्रति उत्सुक पाठकया निंतिं उपयोगी ज्वी फु ।

लक्ष्मीभक्त जोशी (ने. सं. १०४८-१११०) प्राध्यापन ख्यलं समालोचनाय् साधनारत जूम्ह ख: । थ्वैगु समालोचना उप्व: याना: व्याख्यात्मक जुयाच्वनी । पुस्तककार कथं कृति प्रकाशित जूगु खनेमदु । प्राध्यापनया इलय् आपालं समालोचना व टिप्पणी च्वया: प्रकाशित या:गु खनेदु । गुगु समालोचनायागु स्वरुपयात बाला स्वयेबलय् उकि प्राध्यापकीयपन आपालं लुयाच्वंगु खनेदु । *खड्गमान श्रेष्ठ* (ने. सं १०६०) थ्वैगु समालोचनात इलय्-ब्यलय् पीथी पत्रपत्रिकाय् पिदंगु खनेदु । थ्वैगु समालोचनाय् प्राध्यापकीयपन उप्व: खनेदु । थ्वे जूगु मूल कारण पाठ्यक्रम दुनेयागु सफूयागु जक समालोचना च्वयेगु मोह नं याना जुइफु । थौंतक पुस्तककारया रुपय् कृति पिदंगु मदु । खड्गमानयागु समालोचना छुं भचा मात्राय् व्याख्यात्मक पाखे थेंजुया वनाच्वंगु दइ नापं रचनाकारयागु मूल्य निरुपित यायेगु ज्याय् उलि सजग जुइधा:सा फुगु खनेमदु । *अपर्णा प्रधान* (ने. सं १०६६) नेपालभाषाया आधुनिक बाखंच्वमियागु बाखं यात्रा व बाखंयागु विश्लेषणपाखे मूल्य निरुपित यायेत स्वइम्ह

समालोचकया रुपय् प्रधान खने दयेक व:गु ख: ।थ्वैगु विश्लेषणय् स्वाभाविकता छुं मचा खनेदु । नापं रचनाकार यागु व्यक्तित्व प्रकाश याना: वैगु रचनानाप मेपिनिगु रचना तुलना यायेगु कुत: नं खनेदु । *भगवानरत्न तुलाधर* (ने. सं. १०६७) नेपालभाषा समालोचना साहित्यय् खने दयेक बम्ह प्रतिभा ख: । थ्वैगु समालोचना परिमित रुपं जक पिदंगु दु। प्रकाशित समालोचनायाा आधारय् छम्ह प्रगतिवादी विचार धारा याम्ह धाये बह:जू । विषययात बांलाक दुवाला यंकेगु कुत:पाखे धेचुगु खनेदु । *काशीनाथ तमोट* (ने. सं १०६४) नेपालभाषाय् प्राध्यापन ख्यलं समालोचनापाखे अग्रसर जूम्ह ख: । थ्वैगु समालोचनाय् प्राध्यापकीय व्याख्या यायेगु व तथ्यांक ब्वया बिइगु उप्व: ज्या जुयाच्वनी । मूल्य निरुपित यायेगु ज्याय् धा:सा उलि सजग जुइ फुगु खनेमदु । थौंकन्हे समालोचनाय् सिर्के भाषा अनुसन्धानय् उप्व: लगनतापूर्वक आवद्ध जुयावनाच्वंगु दु । ***सिद्धिरत्न कसा: व वयक:या कृति*** ने. सं ११०० लय् छगू सफू पिदंगु दु ।

रेवतीरमानन्द श्रेष्ठ (ने. सं. १०५२) बहुमुखी प्रतिभाया धनी श्रेष्ठं समालोचना क्षेत्रय् नं अग्रसर जूगु खनेदु । व्यक्ति विशेषयागु कृति विहंगम अध्ययन याना: मूल्यांकन यायेगु परिपाटीइ उप्व: केन्द्रीत जू । थ्वैगु समालोचना पत्र-पत्रिकाय् प्रकाशित खनेदु । कृतियागु रुपय् थौंतक पिदंगु छुं खनेमदु । गुगुं सैद्धान्तिक पक्षयात अंगिकार याना: समालोचना च्वयेगुपाखे धेचुयाच्वंगु खनेमदु कृतिं थ्यूगु मूल्य व प्रभावया आधारय् केन्द्रीत जुया च्वयेगु याना वयाच्वंगु दु । कृतिया रुपय् ***नेपालभाषा छम्ह तपस्वी छत्रबहादुर कायस्थ*** ने. सं ११११६ दँय् पिदंगु दु । गुगु छगू परिचयात्मक कृति जक ख: ।

शान्तहर्ष बज्राचार्य (ने. सं १०५७) पूर्वीय मान्यता व सिद्धान्तया आधारय् समालोचना क्षेत्रय् अग्रसर जूम्ह समालोचक ख: । थ्वैगु रस सिद्धान्तय् आधारित ***रसमञ्जरी*** (ने. सं. १०९९), व ***अर्हतनन्द महाकाव्यया विवेचना*** (ने. सं ११००) प्रकाशित जुइ धुंकुगु दु । नापं फुटकर रुपय् पाश्चात्य समालोचना सम्बन्धी सैद्धान्तिक लेख नं तुलनात्मक रुपय् फुटकर कथं पिदंगु खनेदु । शान्तहर्ष उप्व: याना: बिवेचनात्मक व मिमांसापाखे अग्रसरित जू । उकिं हे थ्वैत विश्लेषणात्मक समालोचकया ब्वलय् तयेज्यू ।

मल्ल के. सुन्दर (ने. सं. १०६७) नेपालभाषा समालेचना क्षेत्रया छम्ह उदीयमान समालोचकया रुपय् मल्ल के. सुन्दर खने दयेक व:गु दु । थ्वैगु समालोचना प्रगतिवादी मान्यतादुने ला: ।थ्वैगु समालोचनात्मक कृति छगू नं आ:तक पिदंगु खनेमदु । तर फुटकर समालोचना धा:सा थी थी पत्रपत्रिकाय् पिदंगु दु । मल्लया समालोचना लेखाइलय् स्पष्टता, सहजता व तार्किकता खनेदु । य:गु विचा: विपरित कृतियात दुवालेबलय् पूर्वाग्रही मचा जुइ य: गुकियाना इलय्-ब्यलय् विवादास्पद जू वं । थ:गु समालोचनात्मक लेखय् देशया राजनैतिक आर्थिक परिवेशय् मार्क्सवादी विचा:या आधारय् मूल्यांकन यायेत लिफ मस्व: । अयनं आधुनिक काव्यसम्बन्धी थ्वैगु समालोचना अध्ययन यायेबलय् आधुनिक कविता प्रवाहया ज्ञाताया रुपय् थ्वैत गणना याये फु ।

डा. चुन्दा बज्राचार्य (ने. सं. १०७३) नेपालभाषा समालोचना व अन्वेषणय् अग्रसर जूपिंमध्ये चुन्दा बज्राचार्य नं छम्ह ख: । नाटक समालोचनाय् थ्वैगु विशेष योगदान दु धायेमा: । तर्क व शोचयागु सूक्ष्मता थ्वैगु रचनाय् खनेदु । अन्वेषण ज्याय् न्ह्यज्याना च्वंम्ह बज्राचार्य नेपालभाषाया पत्रपत्रिकाय् फुटकर समीक्षात्मक व अन्वेषणात्मक रचनात प्रकाशित याना: समालोचनाया विकासया लागि फुगुचागु योगदान बिइत न्ह्यज्यानाच्वंगु खनेदु । थ्वैगु समालोचनाय् निर्णय पक्ष सबल जूगु खनेमदु । तर समालोचनाया भाषा धा:सा तिख्खर जूगु अनुभूति ब्यू । थौंतकया दुने थ्वैगु ***नेपालभाषया आधुनिक नाटकय् मिसा समस्या*** (१११८) व ***भिक्षु सुदर्शनया नाटक विधा*** (१११८) प्रकाशित जुइ धुंकुगु दु ।

गिरिजाप्रसाद जोशी (ने. सं १०५९ - ११०७) नेपालभाषा साहित्य क्षेत्रय् बहुमुखी प्रतिभाया धनी साहित्यकार ख: । थ्वैगु च्वसापाखे कविता, खण्डकाव्य, महाकाव्य, नाटक, उपन्यास, बाखं जक सृजित जूगु मदु । इलय्-ब्यलय् समालोचना नं च्वया थकूगु दु । गिरिजायागु समालोचनायात निब्व थला स्वये ज्यू । न्हूपिं लेखकतय्गु कृतियात कया: च्वयात:गु समालोचना व थ: समकालीन लेखकतय्गु कृतियात कया: अनुशीलन यानात:गु समालोचना । न्हूपिं च्वमिपिनिगु कृतियात कया: च्वयात:गु समालोचनाय् न्हूपिंत प्रेरणा बीगु कुत: उप्व: खनेद:सा समकालिनपिंत कया: च्वयात:गु समालोचनाय् कृतिइ खनेदुगु त्रुटियात आक्रमक कथं च्वयेगु पाखे उप्व: कुत: यानात:गु खनेदु । थ्वैगु समालोचना सफूत प्रकाशन जूगु खनेमदु बरु विभिन्न पत्रपत्रिकाय् समालोचना पिदंगु खनेदु ।

फणीन्द्ररत्न बज्राचार्य (ने. सं १०५१) कवि, कथाकार, निबन्धकारया रुपय् जक चर्चित व्यक्तित्व फणीन्द्ररत्न बज्राचार्य मखु। छम्ह कुशल सम्पादक, भाषा सेवकया रुपय् नं उतिकं परिचित जुयाच्वंम्ह व्यक्ति खः। पूर्वीय मान्यतां प्रभावित बज्राचार्य विगत दशकनिसें समालोचनापाखे नं अग्रसर जुयाः वयाच्वंगु दु। थ्वैगु समलोचनाय् कुशल पाठकया रस्वादन, कृतियागु महत्व पक्ष उप्वः केन्द्रित जुयाच्वनी। थ्वैगु समालोचना प्रभाववादी प्रवृत्तिपाखे उप्वः ब्वसायाच्वंगु खनेदु। नाप नापं आपालं सफुलिइ भूमिका नं च्वयाः थःत लंगे जूगु खँ प्वंकातःगु दु।

रामभक्त श्रेष्ठ (ने. सं. १०६६) ता ई न्ह्यः निसे नेपालभाषा समालोचना ख्यलय् आवद्ध जुयाच्वंम्ह खः। महाकवि चित्तधर हृदयया कृतियागु विशद विश्लेषणपाखे वैगु योगदानयात प्रकाश यायेगु कुतः गुगु यात व बांला धायेमाः। थ्वैगु समालोचना प्रगतिवादी धारापाखे क्वस्वया च्वंगु खनेदु। निष्पक्ष विवेचना जक मखु अन्वेषणात्मकपाखे नं उन्मुख जुयाच्वनी। भूमहेश जोशी (ने. सं १०६४) नेपालभाषा समालोचना ख्यलय् खने दयेक वम्ह मेम्ह युवा समालोचक खः। विश्लेषणय् तीक्ष्णता, निर्णयलय् निस्पक्षता हे थ्वैगु समलोचनाया विशेषताकथं नाला कायूछिं। थ्व नं मार्क्सवादी सिद्धान्तपाखे प्रभाबित जूगु खनेदु। मनमोहन श्रेष्ठ (ने. सं. १०६७) *पसुकाया स्वपुकाः* नांयागु समीक्षात्मक पुस्तक ने. सं १०८७ दँय् पिहां बःसांनिसे छम्ह समालोचनाया लँय् न्ह्यज्यावम्ह कथं खनेदयेक वल। तर प्रतिबद्धता व निरन्तरतायागु अभावय् नं समालोचना ख्यलं तापाना वनाच्वंगु खनेदु। छगू हे कृतियागु विस्तृत अध्ययन यानाः उकियागु मूल्यांकन यायेगु कुतः यागु दु। रामलोचन झा (....) पूर्वीय समालोचना सिद्धान्तया आधारय् नेपालभाषाय् समालोचना लेखनपाखे अग्रसर जूम्ह प्रतिभा मध्ये रामलोचन झा नं खः। वैगु समालोचनात्मक लेख विभिन्न पत्रपत्रिकाय् प्रकाशित जूगुदु। तर पुस्तककारया रुपय् धाःसा पिदंगु खनेमदु। थ्वैगु लेखनय् नं निरन्तरतायागु कमी दु गुबलें गाबलें धाइयें छपु निपु समालोचना तय्जु धाइयें खने दवइ।

पूर्ण ताम्राकार (ने. सं. १०७५) नेपालभाषा समालोचना साहित्य ख्यलय् प्रगतिशील फाँटया समालोचक कथं प्रतिस्थापित जुइत स्वयाच्वंम्ह छम्ह पूर्ण ताम्राकार नं खः। थ्वैगु *साहित्य लचं* नांयागु कृति ने. सं ११११२ दँय् पिदंगु दु। समालोच्य विषययात गम्भीर रुपं ग्रहण यानाः विश्लेषण यायेत प्रयासरत जूगु खनेदु। कृतियागु मूल्यांकन व कृतियागु विवेचनाय् समानुमातिक रुपं वने फूगु खनेदु।

जनक नेवाः (ने. सं. १०९८) नेपालभाषा प्राध्यापन क्षेत्रनाप आवद्ध जुयाः समालोचना च्वयेगु यानाः वयाच्वंम्ह न्हूगु पुस्ताया समालोचक जनक नेवाः नं खः। थ्वैगु *पुजाभः* नांयागु छगू समालोचना संग्रह ने. सं. ११०६ दँय् प्रकाशित जूगु दु। थ्वैगु प्राध्यापकीय समालोचना परम्परापाखे अलग्ग जुयाः न्ह्यज्यायेगु कुतःपाखे उन्मुख जुयाच्वंगु खनेदु। मदनसेन बज्राचार्य (ने. सं. १०७४) प्राध्यापन क्षेत्रपाखे समालोचना ख्यलय् बःम्ह मेम्ह छम्ह मदनसेन बज्राचार्य खः। थ्वैगु समालोचनाय् विस्तृत विश्लेषण यायेगु कुतः जक मखु अन्वेषणात्मक पाखे नं मिखा ब्वयेगु याः। तर समालोचनात्मक कृति आःतक प्रकाशित जूगु खनेमदु। अयनं जीवनी धाःसा पिदनाच्वंगु दु गुकिया आधारय् छम्ह सफल जीवनीकार कथं प्रतिस्थापित जूगु दु।

पूर्ण वैद्य (ने. सं १०६१) कविता नापनापं समालोचना लेखन नं आवद्ध जुया वइच्वंम्ह खः। थः समकालीन कवियां कृति व कनिष्ठ पिढीया कवियां कृतिइ विश्लेषण जक सीमित खः। थ्वैगु समालोचनात्मक लेखय् विश्लेषण जुयाच्वनी। भाव सविस्तार यायेगुपाखे उप्वः झुकाव खनेदु। थ्वैगु लेखय् कवितासम्बन्धी अध्ययन, काव्यगत विकास व विस्तारसम्वन्धी अध्ययन यायेगु कुतः दु। *कविताया लागा* नांयागु कृति ने. सं. ११०९ दँय् पिदंगु खः। थुकिइ मुनातःगु फुक्कं समालोचना मखु अयनं छुं समालोचनात्मक अध्ययन मदुगुमखु। बुद्ध सायमि (ने. सं १०६४) नेपालभाषा कविता क्षेत्रय् जक मखु समालोचना क्षेत्रय् नं थःगु पलाः न्ह्याकाः वयाच्वंम्ह छम्ह साधक खः। थ्वैगु समालोचनाय् समकालीन कवितायात स्वयेगु दृष्टिकोण न्हूगु रुपं कुतः दु। नापं थ्वैगु प्रस्तुतीइ न्हूगु पहः व विश्लेषण वैज्ञानिकता लुयाच्वनी। तार्किक शैलीया मिखां बुद्ध सायमि च्वन्ह्या धाये बहःजू थःत लगे जूगु खँयात न्ह्यायें यानासां प्रमाणित यायेगु पाखे उप्वः प्रयासरत जुयाच्वनी।

प्रेमशान्ति तुलाधर (ने. सं १०७०) नेपालभाषा समालोचना क्षेत्रय् खनेदुम्ह नारी हस्ताक्षर खः। थ्वैगु पुस्तककारया रुपय् *न्हू बाखं पुचःया बाखंत* नांयागु सफू बि. सं. २०४६ दँय् पिदंगु खः। थ्वैगु समालोचना नं विश्लेषणात्मक व प्राध्यापकीयपनपाखे उप्वः झुकाव जुयाच्वंगु खनेदु। पाठ्यपुस्तक दुनेयागु कृतिइ समालोचना च्वयातःगु

दु। थ्वैगु *नेपालभाषा साहित्ययागु इतिहास* प्रकासोन्मुख तिनी।

अमृतरत्न तुलाधर (ने. सं. १०६४) समालोचना क्षेत्रय् खने दयेक बम्ह प्रतिभा खः अमृतरत्न तुलाधर। थ्वं प्राचीन काव्यधारायात आधुनिक सन्दर्भय् तयाः अध्ययन व विश्लेषण यायेगु कुतः यागु दु। थ्वैगु समालोचनाय् विस्तृत विश्लेषण मूल्य निरुपित यायेगु कुतः जुयाच्वनी। पाश्चात्य समालोचनाय् बांलागु दखल दःसां थ्वैगु समालोचनाय् तप्पंक प्रभाव खनेमदु बरु मौलिक चिन्तन व लुइकिगु पाखे न्ह्यानाच्वंगु खनेदु। *माधवलाल प्रधान* (ने. सं. १०६७) नाटक विधायात कया समालोचनात्मक लेखपाखे थःगु प्रतिभायात ब्वयेगु कुतलय् छुं भचा सफल धायेमाः। थ्वैगु विविध विषयलय् समालोचनात्मक इलय् ब्यलय् ब्वने खंसा उलि निरन्तरता धाःसा खनेमदु। थ्वैगु पिदंगु समालोचनात मध्ये *पराजय ब्वने धुंका* नांयागु समालोचना उत्कृष्ट धाये बह जू। थुकिइ समालोचक प्रधानं एकांकीकारकयागु जीवन दर्शनयात ज्वना, वैगु नाटकसम्बन्धी धारणा प्रस्तुत याना, उकियात हे आधारय् परख यानाः एंकांकीकारयागु सृजनायात मूल्यांकन यानातःगु दु। गुकि याना एकांकीकारयागु एकांकीया मूल्यांकन सही रुपय् यायेगु कुतः जूवंगु दु। युवा समालोचकतमध्ये प्रधान हे थुखेपाखे उन्मेष जूम्ह न्हापाम्ह समालोचक खः। नापं गुगुकथं थःत अपरिहार्य व तटस्थ रुपय् ब्वल तर लिपायागु समालोचनाय् उकियागु निर्वाह याये फूगु खने धाःसा मदु।

डा. केशवमान शाक्य (ने. सं. १०५१) नेपालभाषा बहुप्रतिभायुक्त युवा साहित्यकार खः। साहित्यया विभिन्न विधाय् थ्वैगु ल्हाः न्ह्यानाच्वंगु खनेदु। तर फुक्क विधाय् धाइथें निरन्तरतायागु अभाव खनेदु। थ्वैगु समालोचनाय् पकड ग्यसु ग्यं धायेमाः। विषयवस्तु दुने दुहां वनाः गुगु विश्लेषण याइगु उकिइ परिस्कृतता खनेदु। *नन्दमाया नकर्मी* (ने. सं. १०७४) नेपाली भाषा व नेपालभाषा निगुलिं नं समालोचना च्वया वःपिं मध्ये नन्दमाया नकर्मी नं छम्ह खः। नेपालभाषा समालोचना क्षेत्रय् नेपाली भाषाय् अग्रसर जुइ धुंका जक खने दयेक बम्ह खः। थ्वैगु समालोचना विवेचनात्मक जू। रचनायागु आधारय् रचनाकारयागु व्यक्तित्वया प्रकाश, रचनां थ्यूगु मूल्यया निरुपण व रचनां ब्वः सागु प्रवृत्तियात उन्मुख याये फू। थ्वैगुपाखे समालोचना क्षेत्रया विकासय् योगदान जुइ फैगु छुं भलसा काये फु तर निरन्तरता धाःसा दुगु खनेमदु। *बालगोपाल श्रेष्ठ* (ने. सं. १०७९) बालगोपाल श्रेष्ठ नेपालभाषा समालोचना साहित्यय् प्रगतिशील धारायात नव आगन्तुक खः। थ्वैगु समालोचना पत्रपत्रिकाय् बराबर पिदनाच्वंगु खनेदु। प्रगतिवादी साहित्यकार यात जक कयाः च्वइम्ह समालोचक खः। नापं प्रगतिवादी साहित्यकारपिं जक महान् मेपिं उलि मग्यं धैगु मन्तुना नं खनेदु।

चन्द्रमान बज्राचार्य (ने. सं. १०७५) छुं दँ न्ह्यःनिसे समालोचना क्षेत्रय् सक्रिय जुया वयाच्वंगु दु। पूर्वीय व पाश्चात्य समालोचनासम्बन्धी फाटफुट रचना प्रकाशित जूगु दु। कृतिया रुपय् ने. सं. ११०७ दँय् *छ्वास काव्यय् कवि "व्यथित"* नांयागु कृति प्रकाशित जूगु खः। अथेहे ने. सं १११७ दँय् *सिर्जनाया विवेचना* नांयागु समालोचना संग्रह नं पिदंगु खः। समालोचक माणिकलाल श्रेष्ठं थ्वैगु समालोचनात्मक प्रतिभा, क्षमता, ज्ञान व गहन अध्ययन दुगु खँयात स्वीकार यानाः थ्वैगु महत्तायात बेलुन पुइगु ज्या जक याःगु मखु भविष्यया नेपालभाषा समालोचना साहित्यया क्षेत्रया छम्ह उत्कृष्ट समालोचकया रुपय् प्रतिस्थापित जुइम्ह धकाः अधिमूल्यन नापं याना ब्यूगु दु। खःला थ्वैगु समालोचना व्यवहारिक पक्षपाखे ब्वस्वया च्वंगु दःसा प्राध्यापकीय समालोचनायागु घेरां मुक्त धाःसा जुइमफु। *गोवर्धन शर्मा* (ने. सं. १०६८) ने. सं ११०९ दँलिपा नेपालभाषा समालोचना साहित्यय् खने दयेक बम्ह खः। नापं कृतिं थ्यूगु मूयात जक बांलाक प्रतिपादन यायेगु कुतः पाखे आग्रहित जूगु खनेदु। *रवीन्द्र राजकर्णिकार* (ने. सं. १०७९) नेपालभाषा समालोचना क्षेत्रय् अग्रसर जुयावम्ह न्हूम्ह प्रतिभा खः। थी थी पत्रपत्रिकाय् थ्वैगु छुं भचा समालोचना पिदंगु दु। रचनायात कयाः समालोचनात्मक अध्ययन याइबलय् लेखकयागु विशेषतायात विश्लेषण यायेत स्वः। *मनोरमा तुलाधर* (ने. सं १०७१) नेपालभाषा समालोचना क्षेत्रय् खने दयेक बम्ह नारी प्रतिभा खः। थ्वैगु *निपासः* नांयागु समालोचनात्मक कृति ने. सं. १११७ दँय् पिदंगु दु। थ्वैगु समालोचना विवेचनात्मक जू। खःला थ्वैगु समालोचना अध्ययन यायेबलय् अध्ययनशीलतायागु परिचय ला प्राप्त जू तर थःम्हं विचरण यायेत्यनागु विषलय् पूर्व अध्ययन व अनुसन्धानप्रति मिखा तिस्सिगु प्रवृत्ति खनेदु।

थ्वंमथ्वं छगू दशक थुखे समालोचना क्षेत्रय् स्थापित जुइत *विजय शंकर मल्ल दारुण, पूर्ण मुनकर्मी, योगेशराज, व. आ. कनकद्वीप, विनोदराज शर्मा, शराम नेवाः* आदिपिं थ्व ब्यलय् प्रयासरत जुयाच्वंगु दु।

धुमिगु च्वसां इलय् ब्यलय् समालोचनात पिदनाच्वंगु दु । तर छगू न्ह्गु दिशाबोध याये मफुनि अयूनं धुखेपाखे प्रयत्नशील जुयाच्वंगु खनेदु भविष्य प्रतिस्थापित जुयाः झीगु भाषाया समालोचना साहित्ययात विकास यानाः यंकीगु पाखे आशातीत जुइफु ।

नेपालभाषा समालोचना साहित्यं थःगु बां क्यूगु थ्यंमथ्यं न्हय्गू दशक पुले धुंकल । थ्व अवधि दुने आपालं समालोचकपिं खनेदयेक वये धुंकल । तर निरन्तरता, अध्ययनशीलता व संयमया अभावं यानाः आपालं समालोचकत थःगु ख्यलं तापाना वने नं धुंकल । समालोचना विधाय् जक च्वनाः थःगु प्रतिभा प्रखरित यानावयाच्वंपिं समालोचकपिं मध्ये रत्नध्वज जोशी, माधवलाल कर्माचार्य, माणिकलाल श्रेष्ठ, कृष्णचन्द्रसिंह प्रधान प्रवृत्ति प्रमुख रुपं नां काये बह जू । अथे हे डा. जनकलाल वैद्ययात नं काये ज्यू । डा. वैद्य अनुसन्धानपाखे प्रतिवद्ध जुया च्वंगु दु । डा. कमलप्रकाश मल्लं नेपालभाषा समालोचना परम्परायात विभाजन यानाः प्यगूगु पुचःया रुपय् निरुपण यापिं समालोचकपिं मध्ये इन्द्र माली छम्ह त्वताः मेपिंके उलि निरन्तरता खनेमदु । थ्वया लिपा खने दुपिं समालोचकत मध्ये नरमदेश्वर प्रधान, डा. चुन्दा बज्राचार्य, चन्द्रमान बज्राचार्य, प्रेमशान्ति तुलाधर, जनक नेवाः आदि खः । थुमिके प्राध्यापकीय आग्रह उप्वः खनेदु अले पाठ्यक्रम दुने लाःगु कृतिइ समालोचना च्वयाः विद्यार्थीवर्गयागु उपयोगिताय उप्वः खनेदु अले पाठ्यक्रम दुने लाःगु कृतिइ समालोचना च्वया विद्यार्थीवर्गयागु उपयोगिताय् उप्वः क्वस्वयाच्वंगु दु । मल्ल के. सुन्दर समालोचकया रुपय् प्रतिस्थापित जुसा थौंकन्हे थ्व ख्यलं तापाना वनाच्वंगु दु ।

नेपालभाषा समालोचना व्यावहारिक स्तरं यथार्थय् अवतरण जूगु दु । समाजशास्त्रीय पद्धतिया समालोचना मुखरित जुया वनाच्वंगु दु।थुकिं यानाः समालोचना क्षेत्रय् छगू आभास लुइगु सम्भावना लुया वयाच्वंगु खनेदु । कन्हय् नेपालभाषा समालोचना साहित्य ग्यसुग्यना धिसिमिसि धायाः वने फइ धैगु भलसा काये फु । अस्तु